

Titania A/S sitt syn på sine utslipp

Av Emil Fjeld.

Emil Fjeld er ansatt ved Titania A/S.

*Innlegg på møte i Norsk Vannforening
28. september 1989.*

At miljøvernet og miljøtenkningen er kommet for å bli, og vil være en integrert del av enhver fremtidig næringsutvikling, er vel alle etter hvert blitt enige om.

Alle vi som forurenser idag, det være seg industrien, landbruket, samferdselen og ikke minst den enkelte husholdning, har forurenset med verdens beste samvittighet i alle år, og vi har med få unntak også hatt god samvittighet overfor någjeldende regler og bestemmelser.

Når vi betrakter vårt eget land, så er det selvsagt endel å sette fingeren på, og som det er på tide å gjøre noe med, men det er jo egentlig lokale problemer som på sitt største kan omfatte industrikonsentrasjoner med 4—5000 ansatte, men som i de fleste tilfeller er betydelig mindre. Det er jo selvsagt begrenset hva en befolkning på størrelse med en av storbyenes forsteder kan prestere av forurensning.

Idag er alle enige om at miljøvern er viktig, og politikere og miljøorganisasjoner av alle slag kappes om å være best.

Det har skjedd det samme med miljøtanken som det har skjedd med de fleste andre vekkelse, «pendelen» slår

langt ut til en av sidene, og det blir fattet vedtak om en utvikling som er både teknisk og økonomisk umulig å gjennomføre, og man glemmer å lytte til de fagfolkene som sitter inne med de faktiske opplysninger om den aktuelle situasjonen.

Mye av de forslag til miljøforbedringer vi har hørt om i årets valgkamp er sikkert velment, men det er mer enn tvilsomt om det kan gjennomføres innen de lovede tidsfrister og ikke minst, samtidig med alle de andre forbedringer som skal gjennomføres.

«Miljøvern lønner seg», er en påstand som jeg tror er sann. Det kan være nødvendig å se litt stort på det av og til, men jeg tror også at det internt i den enkelte bedrift vil være sant, særlig hvis man med begrepet miljø mener noe mer enn bare kjemikalier.

Til tross for at norsk industri for tiden er grei å ha som syndebygg, så har den opp gjennom årene forholdt seg til regelverket på en korrekt måte, og det er all grunn til å tro at både industrien og andre forurenserne vil etterleve det som vil bli det fremtidige regelverk.

Det som er viktig nå er å få miljøverndebatten ned på jorda slik at vi som skal sørge for at de nødvendige ressursene er tilgjengelige får vite hva slags utfordringer vi står overfor, og at de fagmiljøene som har aktuell kompetanse blir tatt

med på råd når det gjelder å utforme fremtidens miljøstandarder for næringslivet, Miljøvernarbeidet i fremtiden må ikke bygges på følelser og antagelser.

Vi har nå vært gjennom en hysteri-periode, på godt og vondt, og vi har fått en oppblomstring av predikantaktige såkalte eksperter som snakker slik som avisoverskriftene ser ut, og som ved hjelp av de samme overskriftene har greidd å skaffe seg et skinn av faglig kompetanse. Norge har ikke store ressurs-overskudd på noen områder, så vi er nødt til å passe på at vi bruker ressursene på en måte som gir best mulig uttelling.

Vi har nok kompetente fagmiljøer her i landet, men felles for de fleste av dem er at de ønsker seg flere ressurser, og det er derfor viktig at vi kanalisere alt det vi kan av ledige midler til å styrke de fagmiljøene vi har, i stedet for å bygge opp nye. Miljøvern er i høyeste grad et spørsmål om ressurs-forvaltning.

Den loven vi har fått, Lov av 13. mars 1981 om vern mot forurensning, legger stor vekt på at miljøhensyn, ressurs-hensyn og økonomiske forhold skal avveies mot hverandre. Dette er der viktig å være klar over så ikke følelsene tar overhånd slik at vi skjeller ut alle som har dette totalvurderingsansvaret når de fatter vedtak ut fra det.

Jeg tror det må være riktig å si at de som har så bastante løsninger på miljøspørsmål at de ikke er i den minste tvil om hvordan ting skal løses, de har ikke satt seg godt nok inn i problemene, og de bør føle seg forpliktet til å vurdere saken fra mer enn en side. Det er dessverre slik at det er de som roper høyest som lettest blir hørt, samtidig som det er de som vet minst.

Som sagt inneholder forurensningsloven en rekke bestemmelser som på-

legger oss en ansvarlig behandling av de tilgjengelige ressurser. Konsekvens-analyser er en obligatorisk del av enhver industrietablering, og ved enhver næringsvirksomhet så skal teknikk, økonomi, helse, velferd og naturmiljø gis en samlet vurdering. Det er etter min mening det gjeldende lovverket som vår konsesjonsgivende myndigheter må ha som rettesnor når de skal sette standarder for fremtidig næringsutvikling, og det er viktig at de kan legge frem sitt syn på de krav de vil stille til oss idag, og sitt syn på en sannsynlig fremtidsutvikling.

Det må være en lik behandling av like virksomheter, og det må av hensyn til konkurranse-evnen, som er den eneste ressursproducent vi har, etableres et regelverk som tar hensyn til de vilkår våre utenlandske konkurrenter har.

På grunn av at miljøtankene har blitt så voldsomt fokusert i den senere tid, så har også utvidelsene i SFT og M.D. skutt fart, og denne kraftige ekspansjonen fører også til problemer som det nødvendigvis må ta litt tid å få under kontroll. Men av hensyn til fremtiden er det viktig at myndighetene gjør en innsats for å få alle nye medarbeidere skolert og innarbeidet i systemet slik at etatene fremstår som helhetlige i den forstand at man får lik behandling av like saker, og at regelverket praktiseres likt, og at de tjenestemenn som skal ut i felten kan så mye om det de holder på med at de blir respektert der de kommer. De de møter i industrien er jo som regel folk som kjenner som egen situasjon til bunns, og har forventninger om at de som skal kontrollere og veilede skal være likeverdige.

Det er vanskelig for meg å snakke om miljøvern og næringsutvikling uten å komme inn på TITANIA-SAKEN.

Saken har nå versert i 12—15 år, og den inneholder eksempler på omtrent ethvert element som inngår i miljødebatten.

TITANIA er et bergverk som i likhet med alle andre bergverk må deponere sin avgang i et deponi. Alle bergverk i hele verden som ligger ved havet, benytter havet som deponi-område, og det har også TITANIA gjort i hele sin 80 årige historie.

- TITANIA-saken ble fokusert i mediene fordi enkelte grupper trengte en såkalt symbolsak for å etablere seg, og TITANIA ble da vurdert til å være midt i blinken p.g.a. sine utenlandske eiere (Multinasjonal), p.g.a. sine økonomiske resultater (Profittbegjærlig) og p.g.a. sin tilknytning til Pigment-industrien som har hatt store forurensningsproblemer (Verdens største utslipp o.s.v.).
- Mediefokusering er lett, for overskrifter som «giftdumping», «verdens største forurenser» pluss et par lenkeaksjoner er nok til at mediene stiller spalteplass til disposisjon.
- I norsk bergindustri har vi idag generelt problemer som sviktende malmreserver og dårlig lønnsomhet. Vi har flere nylig nedlagte bergverk, og vi har også noen under avvikling. Forurensningsmyndighetene har store problemer med avgangsdeponiene fra disse bergverkene, som samtlige er plassert på land, og det er særlig langtidsvirkningene som byr på problemer.

De tre store pluss endel mindre igangværende bergverk som deponerer i havet er kjemisk sett uproblematisk fordi det dreier seg om oksydmalmer, kalksteiner og andre

mineraler (nefelinsyenitt). Skadene de påfører det marine miljø kan aksepteres, og de har ingen problematiske langtidseffekter, men til tross for dette vil SFT at landdisponering skal foretrekkes også for disse bergverk. Vi har fortsatt endel ganske betydelige ressurser i vårt land som vil bli umulige å utnytte med en slik innstilling hos myndighetene.

- Når vi spør myndighetene om hvilke begrunnelser de har for sine avgjørelser, så har de foreløpig sagt at utviklingen i deponeringen har vært annerledes enn de trodde, og de tror at det i fremtiden vil bli en uønsket utvikling.

Ingen vet hva de trodde før deponeringen begynte, og det er ikke støtte i fagrapporter og erfaringer for at forholdene vil forverre seg. Det er tvert imot dokumenterte forbedringer i deponeringsteknikken som det vil være riktig å gjennomføre.

- Rammebetingelser er et annet diskusjonstema for de som planlegger.

TITANIA har idag en utslippstillatelse som ifølge SFT blir etterlevet på en tilfredsstillende måte. Allikevel velger SFT å tro at vi ikke vil kunne etterleve utslippstillatelsene i fremtiden, og foreslår landdeponering. Når vi så planlegger landdeponering og f.eks. ber om krav til partikkelinnhold i avrenningsvannet fra landdeponiet, så blir det oppgitt verdier som er mindre strenge enn de vi må etterleve idag.

Det er dessverre også slik på en del områder at regelverket ikke er ferdig og man må derfor i sine utslippssøknader til myndighetene angi hva man forventer av kvalitet

på sine utslipp, og så vil de bli vurdert i hvert enkelt tilfelle og av forskjellige saksbehandlere, og resultatet kan lett bli at det gjennomføres kostbare utredningsarbeider hvor utgangspunktet er galt, og da blir resultatet som oftest galt også.

- Riktig grunnlag for vurderinger er sentralt i alle miljøvurderinger, og konsekvensanalyser er pålagt i lovs form som en del av vurderingsgrunnlaget. Erfaringer fra TITANIA-saken er at alle sorter fagrapporter trekkes i tvil av den ene eller den annen part, og politikere og byråkrater har tendenser til å styre mer etter støynivå enn etter konsekvensanalysene.
- Ressursforvaltning er et nøkkelord i TITANIA-sammenheng. Malmresservene er en ressurs idag fordi de kan utnyttes lønnsomt. Men hvis man uten å løse noe miljøproblem for alltid fjerner i størrelsesorden 20 millioner 1989-kroner hvert år fra bedriftens overskudd, så vil bedriften muligens fortsette å gå i balanse, men motstandskraften mot uforutsette hendelser vil bli sterkt svekket, og kommunen vil miste mellom 10 og 15% av sine inntekter. Dette siste vil i sin tur sterkt redusere kommunens muligheter til å løse sine

miljøproblemer, og bygden vil stå igjen med et sterkt redusert ressursgrunnlag.

- Det høres sikkert ut som om vi som jobber med TITANIA-saken klager fælt og er misfornøyd med at ikke alle er enig med oss, og at vi hittil ikke har fått det som vi vil, men etter 12—15 års intens jobbing med denne saken, så må det i hvert fall være sant at svært få vet mer om dette enn vi gjør, og kort fortalt så er vårt budskap til de som skal sette rammer og begrensninger for vår fremtidige miljøriktige næringsutvikling:
- Bare kunnskap kan være fundament for beslutninger.
- SFT og MD må få styrket sin stilling, kapasitetsmessig og faglig.
- De dominerende miljøproblemer løses ikke av Norge alene.
- Eksisterende norske forskningsmiljøer og fagmiljøer må styrkes.
- Norske politikere må slutte å overby hverandre.
- Norske medier må skjerpe seg slik at de ikke «forurenser» debatten.
- Miljøvern er altfor alvorlig til at det kan utføres med bakgrunn i gjetninger og skremselspropaganda.